

גליון
באר
הברכה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

נא

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
וכן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימיל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש

באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש

דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית

Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית

Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית

Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית

Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית

Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון **ארה"ב:**
Mechon Beer Emunah
1630 50th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
כל הזכויות שמורות להמכון © 2024

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון באר האמונה הינו נגד ההלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת בא

- עשה ה' לי - הוא עשה ועושה ויעשה לכל המעשים..... ב
- בחסדך בטחתי יגל לבי בישועתך - הבטחון הוא ה'שמירה' המעולה ביותר..... ו
- לבל ידח ממנו נידח - הקב"ה מחכה אפילו לרחוק ביותר..... ז
- ולקחו מן הדם - לכוף את יצרו..... י
- ראו איש את אחיו - לראות בצרת הזולת ולהיטיב עמו..... טו

סדר ועימוד:

א.ש. אשדוד:

shwrtz@bezeqint.net

פרשת בא

שמכביד את לבי... אכן לאמיתו של דבר אין לך שחוק גדול מזה... שבן השי"ת הוא הוא שהכביד את לבו ואת לב עבדיו בבדי לעשות נקמות בו, וכל זמן שרצה הקב"ה שבני ישראל עדיין יהיו במצרים - אזי הכביד את לב פרעה, ובהגיע העת והזמן לגאולה ב'ליל שימורים' הפך ה' את לבבו להוציאם מיד (ולא היה יכול להחליט שממשיך לשעבד אותם אף אם היה רוצה...) נמצא שפרעה לא היה אלא ב'כלי משחק' ביד הקב"ה, אשר רצה להראות את ידו החזקה ולהרבות אותותיו ומופתיו, למען נדע כי אני ה' בקרב הארץ, ולמען נבין ונשכיל שאין ביד האדם לעשות כלום, בין לטובה ובין לרעה, אלא השי"ת הוא שעשה" ועושה" ויעשה לכלל המעשים".

ולתכלית זו הביא הקב"ה על המצריים כל 'עשרת המכות', וכמו שמביא הרה"ק ה'דגל מחנה אפרים' זי"ע (וארא ד"ה וגם) מה שהקשה זקנו מרנא הבעש"ט הק' זי"ע כי לכאורה תמוה מאוד שישדר

עשה ה' לי - הוא עשה ועושה ויעשה לכלל המעשים בפרשתן (י א-ב), 'בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו למען שייתי אותותי אלה בקרבו, ולמען תספר באזני בנך ובן בנך את אשר התעללתי במצרים ואת אותותי אשר שמתי במ וידעתם כי אני ה', וכבר עמדו המפרשים לבאר אומרו אשר התעללתי במצרים שהוא לשון שחוק, וכפירוש רש"י 'שחקתי, מהו ה'שחוק' ששחק הקב"ה על מצרים.

ומבאר הרמב"ן זו"ל, וטעם התעללתי, כי אני מצחק בו, שאני מכביד את לבו ועושה הנקמות בו, כטעם 'יושב בשמים ישחק ה' ילעג למו' (תהלים ב ד), עכ"ל. וביאור הדברים, כי פרעה הרשע היה בטוח בעצמו ובתקיפות כוחותיו, הנה אני ה'שולט' והמחליט... אני ה'בעל הבית'... על אף שהקב"ה היכה אותי כבר שבע מכות גדולות ונאמנות - עדיין אני הוא שמחליט אם אשלח את בני ישראל מארצי אם לאו, ואני הוא

א. הרי לפניכם מעשה שנשלח מבעל המעשה, הלה עבר לאחרונה להתגורר בעי"ת רכסים יצ"ו (אשר בצפון הארץ), ובכדי לקבל 'הנחה' ממס ה'ארנונה' (מס קבוע לכל בני העיר) הוצרך להגיש לרשויות מסמכים (documents) הרבה, שטר קניין הבית ועוד טפסים שונים, כגון 'תלושי משכורת וכיו"ב המראים כי יש לו 'הכנסות' נמוכות, לאחר עמל ויגיעה עלה בידו להשיג את כל המסמכים וצררם בצרור אחד (ניילונית) באופן מסודר, דבר דבור על אופנו, כשהוא מקווה לילך למחרת בבוקר לבית העירייה (Council) ולסדר כל הענין על הצד היותר טוב, ויהי ממחרת וישכם האיש בבוקר, ואוי, אין 'זכר' לכל ה'צרור', הפך האיש את כל ביתו בחיפושים אך נראה כאילו פתחה הארץ את פיה ובלעה אותה 'על ראשה ועל קרבה'... וכך עברו יומיים, עד שכמעט והתייאש מ'האבידה'...

בערבו של יום, לאחר מעמד 'השכבת הילדים', והנה החלו להישמע מכיוון הסלון רעשים משונים, רעש קצוב, רעש מטריד מאוד, המוציא את האדם משלוות נפשו... במהרה הבין ש'זכה' בהכנסת אורחים... בדמות 'צרצר' (cricket) אשר נכנס לביתו בלי רשות... והוא מצרצר ומשמיע קולות, ומיד הבין שכל עוד שלא יגרשו את ה'אורח' אין כל מציאות שאחד מבני הבית יצליח לתת שינה לעיניו ותנומה לעפעפיו, בלית ברירה פתח ב'מסע' חיפושים כשהוא הולך לפי מקור הרעש, עד שהבחין שה'רעש' מגיע מאיזור ה'ספה' (couch), רכן האיש לחפש מתחת הספה ולא מצא כלום... הזיזה למקום אחר, והנה נמצאו שתי האבידות גם יחד... הצרצר עומד על ה'צרור' (ניילונית) שבתוכה נמצאים אחר כבוד כל המסמכים, והוא ממשיך להרעיש ולהפריע...

ללמדנו, ברצות הקב"ה שהחפץ החשוב יאבד, אזי לא יועילו שום חיפושים וחקירות, וגם אם תהפוך את הבית שבעים ושבע פעמים לא תמצא כלום... אכן באותו הרגע שהגיע ה'קץ', ונקבע זמן הגאולה - יש לו להקב"ה שלוחים הרבה כיצד לפקוח את העיניים ולגלות את האבידה... ואפילו אותו מ'טריד' נשלח אז לטובתו ולהנאתו.

בפרשתן (יב לד-לט), 'וישא העם את בצקו טרם יחמץ... ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עוגות מצות כי לא חמץ כי גורשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה, וגם צדה לא עשו להם', וקצת צ"ב שב'ליל הסדר' אנו פותחים ואומרים 'הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים', והיינו שאנו אוכלים את המצות בליל הסדר כזכר

באר הפרשה - פרשת בא

ג

למצות שאכלו בני ישראל בארץ מצרים ולא ממה שאכלו אחר צאתם ממצרים. ואמרו בדרך צחות, כי בכל שנות גלותם תחת שעבוד מצרים היו אוכלים 'מצות', כי כן דרך האדונים להאכיל את עבדיהם (עיי' 'אורחות חיים' להרא"ש בפירושו להגש"פ ד"ה ויאפו, בשם האבן עזרא), והייתה נפשם של בני ישראל קצה בלחם ה'יבש' הלז, והיו מייחלים ומצפים 'מתי תבוא עת פקידה' כשנצא לחרות ונוכל לאכול 'פרישע פייעע בילקעס' (חלות ריחניים וטריים), ואכן, בערב הפסח היו שמחים - הנה למחרת היום באור הבוקר נצא ממצרים ואז ננצל גם מ'גזירה' זו של אכילת מצה, ותתענג נפשנו מחלות משוחות בשמן ומשאר מיני מעדנים, לזה גלגל הקב"ה, הנה, ממצרים יצאתם ובילקעס לא קבלתם... ללמדנו אורחות חיים ונתיבות יושר, כשהראה להם שמה שהוכרחו לאכול מצות יבשות ולא בילקעס, לא היה מחמת ש'עבדים היינו לפרעה במצרים' וכך עלה ברצונו של פרעה, אלא מידי ה' הייתה זאת להם וכך עלה ברצון הבורא, והא ראייה לכך - שאף בצאתם המשיכו לאכול כהנה וכהנה.

ומכאן, ילמד האדם, להיות שמח בחלקו, ולא לחשוב בכל עת הלוואי הייתי בזו השעה במקום פלוני, במצב פלוני, בחבורה פלונית, במשפחה פלונית וכו' וכו'... אילו הייתי שם היה כל מצבי ומעמדי מתוקן ומקובל טוב ויפה יותר, כי לא יועילו לו כל טעדי שבועלם, וימה שהיה הוא שיהיה' - כמה שנאמר ונגזר עליו משמים ממעל, ובאותו מקום החדש לא ישתנה מצבו מאומה, כי גם שם יביא עליו הבורא אותם המפריעים לו... ואם הכל מיד ה', מה לו כי ילון, ומה לו להפוך את כל העולם - לשנות מצבו ומעמדו, יפנה אל ה'בוס' (בעה"ב) שהוא המחליט והקובע מה יהיה מצבו ומעמדו של כל איש בכל רגע ורגע מימי חייו, אולי יחוס אולי ירחם. ואין הדברים אמורים רק לעניין ה'מזונות' והפרנסה, אלא תכלית כל סדר יציאת מצרים היה בכדי להחדיר את האמונה שהכל בידי שמים, ואין שום דבר המתנהל ביד הטבע, כמו כן להודיע שאין שום כח ויכולת ביד בן אנוש להיטיב או להרע, אלא הקב"ה הוא מושל בכל, הוא עשה ועושה ויעשה לכל המעשים.

ידוע דבר המעשה עם האחים הקדושים הרה"ק רבי אלימלך מליז'ענסק זי"ע והרה"ק רבי זושא מאניפולי זי"ע, בעת שהותם ב'גלות' שקבלו על עצמם לכפרה נכנסו פ"א לקרעטשמע (בית המזיגה) ושכבו עצמם לנוח מעמל הדרך, באותה שעה ישבו שם כמה ערלים שיכורים בהוללות ובגילופין, כטוב לבם ביין התחילו להכות נוראות את הרבי ר' זושא ששכב ראשונה בסמוך להם, כשהם מתענגים לראות יהודי מתפתל ביסורים ומתבוסס בדמו, לאחר דקות ארוכות נתקררה תאוותם וחזרו למלאות גרונם יין ולהשתכר, באותה שעה פנה הרבי ר' אלימלך לאחיו ואמר לו, הלא הגויים האלו תאבי דם המה, ועוד מעט יחזרו על מעשיהם הראשונים להפליא בך ממכותיהם, עצתי, שנחליף את מקומותינו ואני אשכב במיטתך, כדי שאם יבואו הרשעים שוב, אלקה אני ולא אתה, הסכים הרבי ר' זושא והחליפו מקומות משכבם, אך כאשר חזרו הגויים אמרו זה לזה, הנה היהודי השוכב בצד זה כבר לקה כהוגן, עתה הגיע זמנו של היהודי השוכב בצד השני ללקות כמותו, וכן עשו, ונמצא לקה הרבי ר' זושא פעמיים, באותה שעה אמר הרבי ר' אלימלך אם מכריזים בשמים להכות את פלוני לא יועילו כל ההשתדלויות של בשר ודם שיקבל רעהו את המכות במקומו...

עובדא זו סיפר הרה"ק בעל ה'קדושת ציון' מבאבוב זי"ע הי"ד לבנו הרה"ק רבי שלמה זי"ע, אך בנוסח שונה מעט, שלא היו אלו האחים הקדושים הרבי ר' אלימלך והרבי ר' זושא זי"ע, אלא שני חסידים שבאו בנסיעתם אל הרבי ר' אלימלך, ובדרך מצאו מקום ללון, ושם היכו הגויים השיכורים את אחד מהם מכות נאמנות ונוראות, אחר שכמעט כלו כוחותיו ביקש מחברו שיחליף עמו, כי כבר כשל כח הסבל, אך, כאשר החליפו מקומותיהם אמרו הגויים למה נכה כל כך הרבה באחד, הבה נכה את השני - כי המה לא ראו איך שהשנים החליפו ביניהם את מקום מושבם. ויהי כאשר הגיעו לליז'ענסק נכנסו אל הקודש לקבל ברכת שלום, ויאמר להם הרבי 'וכי תדעו מה עלינו ללמוד ממה שעבר עליכם בדרך, שאין לאדם לנסות לשפר ולהיטיב את מצבו'. כשמוע כן המהר"ש תמה ושאל את אביו, וכי נאסר על האדם 'להשתדל' להיטיב ולשפר מצבו, נענה אביו ואמר לו בודאי מותר להשתדל למעט סבלו, אך ח"ו מלעשות כן על חשבון חברו...

ב. מעשה נפלא סיפר בעל המעשה שליט"א, אשר לצורך פרנסתו היה שוכר בתי מלון (Hotels) לקראת החגים והיה משכירם לכל מי שרוצה לשהות בימי החג בבית המלון, והנה לקראת חג הפסח העבר עלינו לטובה (תשפ"א) אירע לו 'בראך' (שבר) גדול, כאשר איש בליעל 'עקץ' אותו והוציא ממנו את כספו במרמה, כשהוא מראה עצמו בשיחתו כבעל המלון ודרש ממנו להפקיד סך השכירות (העולה לסכום עצום) בחשבון בנק מסוים, ואכן כך עשה והעביר לו את כל הכסף, ורק לאחר זמן נודע לו שרימו ועשקו אותו, כשבינתיים הלה עשה 'ויברח'...

באר הפרשה - פרשת בא

כמוכן שהנהלת המלון בטלו את ה'עסק' מאחר שלא קבלו כלום, ומאידך גיסא כל מי ששכר אצלו ביקש את כספו בחזרה, אך לא היה בידו להחזיר, ומלבד כל רדיפות ה'נושים' הכביד עליו ביותר הצער הגדול לרוב הבזיונות שעבר, כאשר הכל היו בטוחים כי הוא שלח ידו... נטל מהם 'טבין ותקילין' ולא העביר אותם לבעלי המלון בכדי להשאיר בידו את הכל... וצעקו עליו שהוא גנב ומושחת... ולא היה יכול לשאת את סאת העגמת-נפש והבזיונות שהגיעו אליו על לא עוול בכפו. אחד מידידיו שראה בצר לו, 'סידר' לו ולנו"ב כרטיס טיסה לדרום אפריקה - מקום מרוחק שאין מכירים אותו, שם יוכל לשהות במהלך חג הפסח מבלי מפריע, ויהי זה נחמה פורתא... והנה בהגיעו שמה מצא שם עוד 'משפחה' (זו) מהחרדים לדבר ה', ויתמה האיש מאד, מה לזוג הצעיר ולכאן, מדוע אינם חוגגים את חג החרות בקרב משפחתם, מה להם ולקצה העולם, באחד מימי חול המועד שאל אותם למעשיהם כאן... השיב לו האיש, כי עבר עליהם כמעט עשור מנישואיהם ועדיין לא זכו לפרי בטן, וכל חג ומועד מתעורר שוב הצער הגדול והלחץ היכן יהיו כידוע... על כן החליטו לברוח לעבר הים בכדי להיפטר מהחג שנהפך עבורם לאבל... נתרגש מידוענו לשמע דבריו הכואבים, וגולל בפניו כל מה שעבר עליו, כשהוא מסיים הנה עברתי עתה מסכת בזיונות בהידור רב... והנני מברך אותך שתיושע בקרוב בבשורת הבנים, ואכן עברו תשעה חדשים מיום ליום, ולפני זמן מה, באמצע חודש טבת נולד לו בת למזל טוב...

ומלבד מה שנלמד מכאן בכוחם הגדול של מי שעובר עליו בושות וחרפות, שיש בידו לברך ולהושיע ולגאול מכל צרה ועקתא, אך הביטו וראו נפלאות ההשגחה העליונה, כשהקב"ה ידע היטב שהגיע זמן גאולתו, הגיע הזמן שצריך להיושע ולהיפקד, ונצרך לו עוד זכות גדולה, על כן 'גלגל' שני אנשים ממקומם למקום נידח - לדרום אפריקה, בכדי שיפגשו זה את זה, ובכך יהיה לו פתח הישועה...

ג. בפרשתן (יא א), 'ויאמר ה' אל משה עוד נגע אחד אביא על פרעה ועל מצרים' וגו', וביאר הרה"ק רבי שמעון שלום מאמשינוב ז"ע, כי 'פרעה' מורה על טומאת עבודה זרה, וכנודע שפרעה עשה עצמו לאלוה (כמובא ברש"י לעיל ז טו) עד שאמר 'לי יאורי ואני עשיתני' (יחזקאל כט ג), ואילו 'מצרים' מרמז על טומאת עריות, וכדכתיב (בראשית מב ט) 'ערות הארץ', וזהו שאמר הכתוב, עוד נגע אחד אביא לשבור את הקליפה של ע"ז ושל עריות, ועיקר המטרה היתה לטהר ולזכך את בני ישראל מאותם חטאים וטומאות, וכדאיתא בזוה"ק (ח"ב לו) בביאור מה שנאמר (ישעיה יט) 'ונגף ה' את מצרים נגוף ורפוא' - נגוף למצרים ורפוא לישראל, וכלומר, שכל 'מכה' נועדה להכות את מצרים כפשוטו ובכלל זה גם להכות את טומאת מצרים ושורשם העליון, ובאותו מידה לרפאות את ישראל, לטהרם ולהכשירם להיות עם סגולה.

והעירני חכם וצדיק אחד הארה נפלאה, כי בשלמא 'על מצרים' - טומאת עריות - אכן צריך להביא נגע אחד בכדי לרפא ולטהר את ישראל, לתת להם כח להתנתק מכוחות הרע ולהתגבר עליהם, והרבה 'רפואה' נדרשת לכך, אבל זאת לא נבין, מדוע הוצרכו לתת להם כח להטהר מאותה קליפה של ע"ז ולעשות עצמו לאלוה, וכי יש מי שיש לו נסיון לומר לי יאורי ואני עשיתני... והרי אם יבוא אחד ויאמר אני בראתי את העולם או עכ"פ את היאור, תיכף ומיד יכניסו אותו 'אחר כבוד' לבית חולים המיועד לחולי הנפש...

אכן הטו אוזן ושימו לב - גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך, מה שפירש רש"י בדברי פרעה 'לי יאורי ואני עשיתני' בזה"ל, לי יאורי - איני צריך לעליונים כי יש לי יאורי מספיק כל צרכי (שכידוע הנילוס היה עולה ומשקה את ארץ מצרים, ומשם היתה מצויה פרנסתם), ואני עשיתני - בגבורתי ובחכמתי הגדלתי גדולתי וממשלתי, עכ"ל, וכן איתא להדיא במדרש (אותיות דר"ע על פסוק זה) 'מלמד שכך אמר להם (למשה ולאהרן) אתם אומרים לי שהקב"ה הוא מוריד טל ומטר, אינני נזקק לו, הא כבר יש לי נילוס נהר', והיינו שעומק העניין שפרעה הרשע עשה עצמו לאלוה אין הכוונה (כפי שאנו מורגלים מה'חידערי') שהוא טען שהוא ברא את הנילוס ואת העולם - שהרי אין לך טפשות גדולה מזו, אלא שאותו כופר אמר אני עצמי אלוה ואיני צריך לעליונים... אני מסודר עם היאור ואין לי צורך בסייעתא דשמיא... ואכן מטומאה זו צריך כל חד באשר הוא - עד היום הזה, ישועה גדולה... כל אחד וה'יאורי' שלו, יש המרגיש שיש לו 'יאורי' של פרנסה קבועה, אחר בטוח ב'יאורי' של חכמתו וכשרונותיו, וברור לו - שבגבורתי ובחכמתי הגדלתי גדולתי וממשלתי - כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה... פלוני סומך על ה'יאורי' של 'קשרים' שיש לו עם עסקנים ומקורבים ונגידים ושועי עם, שהם יעמדו לימינו בשעת הדחק, וכל כיוצא בזה... ועבודה קשה נדרשת מכל אחד להכות את היאור, ולהשריש היטב בליבו ובנפשו את צריך לעליונים כי אין לי יאור...

בקרב הארץ... ואמר בעבור תדע כי אין כמוני בכל הארץ - להורות על היכולת, שהוא שליט בכל, אין מעכב בידו וכו' א"כ האותות והמופתים הגדולים עדים נאמנים באמונת הבורא ובתורה כולה וכו', ומן הנסים הגדולים המפורסמים (כיצא מצרים וקרי"ם בהם שייד הקב"ה מערכות שמים וארץ) אדם מודה בנסים הנסתרים שהם יסוד התורה כולה, שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שבולם ניסים, אין בהם טבע ומנהגו של עולם'.

הקב"ה מערכות הטבע ביד חזקה ובזרוע נטויה עבור המצריים שידעו כי אני ה', ומבאר ה'דגל מחנה אפרים' וז"ל, 'שבאמת קאי על ישראל, אותם שהם בבחי' מצרים, שעושים מעשה מצרים' (עיי"ש שמאריך בזה), והיינו שרצה הקב"ה שכל בני ישראל אפילו הרחוקים ביותר אף הם ישכילו לזכור 'כי אני ה', הוא אדון הכל' והוא מנהיג את כל'.

והן הן דבריו הנודעים של ה'רמב"ן' (בסוף הפרשה) וז"ל. ולכן יאמר הכתוב במופתים למען תדע כי אני ה'

ד. סיפר הרה"ק רבי דוד מטאלנא זי"ע שהרה"ק רבי זושא מאניפולי זי"ע היה מסובב בעיירות ובכל מקום בואו היו רבים מבני העיר באים אליו עם 'קוויטלעך' (פתקאות) שיבקש עליהם רחמים וצירפו לו פדיונות. ברוח קדשו היה הרה"ק הרר"ז יודע בכל עיר ועיר טרם כניסתו לעיר מהו הסכום המדויק שהוא עומד לקבל מתושבי העיר, פעם אחת הגיע לאחת העיירות ולאחר כמה ימים כשכבר רצו ה'משמשים' להמשיך בדרכם, עכבם הרבי ר' זושא באמרו - עדיין לא הושלמה הקצבה שנגזר עלי לקבל בעיר זו, על כן נתעכב כאן עוד זמן מה, ואכן אחד הגבאים נזכר שבכיסו ד' פרוטות שנתן לו אחד מבני העיר ושכח למוסרם לרבי, ואכן, הוא מסרם לרבי, והרבי הודיע להם שהוא מוכן ומזומן לצאת לדרך.

המשיך הרה"ק מטאלנא לספר, שאחד מנכדי הרה"ק הרר"ז היה אומר על עצמו שהוא אינו בדרגתו הרמה של האי סבא קדישא, שכל רז לא אניס ליה והיה 'יודע נסתרות', על כן אינו יודע בכניסתו לעיר מה גדלו של סכום הכסף שהוא עתיד לקבל, 'אך כשאני יוצא מן העיר יודע אני כמה כסף הייתי צריך להרוויח'... והסבירו שמדרגה זו גבוהה עד מאד (אולי יותר ממעלת הרבי ר' זושא), כי בוודאי רוח הקודש של הרר"ז היא מדרגה שזוכים לה רק יחידי סגולה, אך מילתא דשכיחא אצל בשר ודם האוסף כסף מנדיבי עם, שכאשר יסיימו מלאכתם יהיו ביניהם מי שיהרהר בדעתו שאילו היה מדבר עם אותו עשיר בצורה אחרת, ואילו היה מזכיר בפני אלמוני מעשה אבותיו וכיו"ב הרי היה 'מוציא' ממנו נדבה מכובדת יותר... והאמת היא כי מחשבות אלו קרובים להיות אפיקורסות, שהרי הכל בידי שמים, וכל ההשתדלויות לא היו מוסיפות לו אפילו פרוטה אחת יותר ממה שנקצב בעבורו, וזו היתה כוונתו שבצאתו מן העיר יודע בבירור כמה כסף היה נגזר עליו לקבל, שהאמין באמת ובתמים שהסכום המדויק אשר בידו הוא מה שנגזר עליו לקבל, לא פחות ולא יותר, ועל כן אינו עולה בדעתו שום הרהור ומחשבה שהיה צריך להתנהג ולפעול באופן אחר, כי גם אם היה עושה כן לא היה מקבל יותר, וזו מדריגה גבוהה היא לחיות עם אמונה כזו.

ה. יש שנתנו טעם לשבח עפי"ז, מדוע מניחים את התפילין על יד שמאל דייקא, וכמו שדרשו חז"ל (מנחות לז). את הפסוק שנאמר בפרשתן (יג יד) 'והיה לאות על ידכה' (שלא נאמר 'ידך', כבשאר מקומות, אלא 'ידכה') שהוא מלשון יד כהה שאין בה כח והיא יד שמאל, כי הנה כל מהות מצוות תפילין היא 'זכר ליציאת מצרים', שהיא היתה רק ע"י הקב"ה בעצמו באותות ובמופתים, 'ימינך ה' נאדרי בכח, 'ימינך ה' תרעץ אויב' (להלן טו ו), ובני ישראל היו בבחי' יד כהה שאינה עושה כלום, ולזה אמרה תורה 'והיה לאות על ידך ולזכרון בין עיניך' - כדי שנשריש בקרבנו אמונה זו לדורות עולם, שאין האדם עושה בעצמו מאומה אלא כל כולו 'יד כהה'... והכל בידי שמים.

כבר אמרו למי שהיה מדקדק וחושש שמא אין התפילין של ראש מונחים במקומם הנכון 'בין עיניך' ממש, והיה מסדרם ומזיזם לכאן ולשם, ולאחמ"כ היה שואל את ארבעת שכיניו האם התפילין מכוונים בדיוק ממש - אכן כיוונת היטב את התפילין לראש, עתה תכוון את ה'ראש' לתפילין... שהרי כל מהותם הוא שיש בהם יחודו ואחדותו ית"ש בעולם, ושנזכור ניסים ונפלאות שעשה עמנו בהוציאנו ממצרים, והכנס לראשך ולליבך את הדברים האלה... ואין די שיהיו מונחים על הראש אלא בתוך הראש...

ו. ויש לו לאדם 'להשים לבו' לקנות בנפשו את קנין האמונה והבטחון, כי בלא זה אף אם יראה עין בעין את יד ה' ימצא 'תירוצים' לומר כי אך מקרה הוא ולא מיד ה' בא לו, כביאורו של הגרי"ז מבריסק צוק"ל האמור

באר הפרשה - פרשת בא

ולא מניעתו מביא הנגף. אבל לימדך הכתוב, כי מי שהאמין בהקב"ה אמונה שלמה ותלה בו בטחונו ולא חשש לאימת פרעה וגורתו, זוכה בפרהסיא תועבת מצרים (כי הלא לפסח הקריבו את אליליהם של המצרים) ונתן מדה הפסח על המזוזות ועל המשקוף, הרי זה צדיק ובטח בהקב"ה - ראוי הוא שיגין עליו מן הנגף והמשחית¹. ומכאן נלמד, שהבוטח בה' ומקיים רצונו מבלי להתחשב בפגעי הזמן, הרי בעצם הבטחון הוא נעשה ראוי שיגן הקב"ה בעדו, ישמרהו ה' ויצילהו מכל רע².

ובך איתא ב'כד הקמח' לרבינו בחיי (ערך בטחון) בזה"ל, כל מי שבוטח בהש"ת מדת החסד המפרנסת את העולם מקיפתו מכל צד שנאמר (תהלים לב י) 'והבוטח בה' חסד יסובבנו'³. והוא הממציא לו סבות שיתפרנס בהם כי אין הסיבות נבצרות ממנו ית', כמו שידוע הענין באליהו שבאה לו פרנסתו ע"י העורבים, והנביאים חמשים חמשים במערה ע"י עובדיה, וכן כתוב (שם לד י"א) 'וראו את ה' קדושו כי אין מחסור ליראיו, כפירים

מללי תחיה מצינו בספד"ק 'שפת אמת' זי"ע (בא תרמ"ח) כי הקב"ה הקדים לנו גלות מצרים וגאלנו משם להיות הסיפור ביציאת מצרים במקום היסורין שעל האדם לעבור, וכשם שאמרו חז"ל (מנחות קי:) 'כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה' כן הוא בפרשיות סיפורי יציאת מצרים שהעוסק בהם כאילו עבר עליו הגלות. וכן ייאמר לדורות עולם עד לדורנו אנו, כהיום הזה, בראות אדם מישראל שצרה באה עליו, יקרא ויתבונן באלו הפרשיות, וממילא יחשב כאילו כבר עבר את הגלות, ויפטר מן הצרה ומן הצער. וביאור הדבר, מכיוון שפרשיות אלו נוטעים בלבנו אמונה, והרי בכח אמונה שפיר להמתיק את חיי האדם בהאי עלמא.

בחסדך בטחתי יגל לבי בישועתך - הבטחון הוא ה'שמירה' המעולה ביותר

בפרשתן (יב יג), 'וראיתי את הדם ופסחתי עליכם', כתב רבינו בחיי זי"ל. 'אין הדם מונע הנגף

בפרשתן כשהזהיר משה על מכת בכורות, 'ויאמר משה כה אמר ה' כחצות הלילה אני יוצא בתוך מצרים (יא ד), וברש"י, אמר משה 'כחצות הלילה' ולא 'בחצות הלילה' - שמא יטעו אצטגניני פרעה ויאמר, משה בדאי הוא. והדברים מבהילים, כי עומדים הם ב'מכת בכורות' שם נאמר (שם ו) 'והיתה צעקה גדולה בכל ארץ מצרים, אשר כמוהו לא נהייתה וכמוהו לא תוסיף', וראו הכל את יד ה' המכה בהם בכל תשעת המכות שקדמו, ודבר אחד מדברו לא חזר ריקם עד עתה, ואעפ"כ חשש משה רבינו שמא ידקדקו ב'שעה' ויאמרו אין זה מכוחו של מקום חלילה, כי הדבר לא היה מדויק ברגעים כפי מורה השעות שבידם... כי מי שאינו מאמין לא יראה אף את הנגלה לנגד עיניו, בעוד שזה האוחז בפלך האמונה רואה את יד הבורא אף בנסתר מעיניו.

וכבר מבואר בכתבי הקודש (שער הפסוקים פר' וישב ד"ה להיות, ובשאר ספד"ק) שלא סגי ב'דיעה' בעלמא באמונת ה', כי 'פרעה' אותיות 'הערף', כלומר, שמקום אחיזתו הוא בעורף, וכל טומאתו להקים 'חציצה ומחיצה' בין המוח ללב (ב'עורף'). שידיעת האמונה הברורה בבורא ובהנהגתו, לא תכנס לתוככי לבו, ולא תתערב האמונה בתמצית דמו. וזוהי 'יציאת מצרים' - שנצא מקליפת 'הערף' זו לחרות עולם, וכל ידיעתנו באמונה תכנס היטב ללבנו להיות כל הנהגתנו על פי אמונת אומן.

ז. וכן כתב ה'ספורנו' בפרשתן (יב יא) 'וככה תאכלו אותו מתניכם חגורים', וז"ל. מתניכם חגורים - מזומנים לדרך, כעניין 'וישנס מתניו' (מלכים א' יח מו). להורות על ביטחון בלתי מסופק בא-ל יתברך, בהיותם מכינים עצמם לדרך בעודם בבית כלא, עכ"ל. והרי שציווה עליהם השי"ת לאכול במותננים חגורים להורות על בטחונם הגמור בו כדי שיזכו באמת לצאת לגאולת עולם.

וכדברים הללו פירש הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע את הציווי לאכול את הפסח כש'מקלכם בידיכם', וכלשונו 'יסמוך וישען על אלוקים' ונרמזו ב'מקל' שהוא ר"ת מעולם קיוינו לך (הובא באורות החת"ס). ח. כתב ב'דעת זקנים' מבעלי התוס' (לעיל ח ט) על הפסוק 'זימנתו הצפרדעים מן הבתים מן החצרות ומן השדות' - 'אבל אותם שבתנורים לא מתו לפי שבטחו בהקב"ה ונכנסו בתנור חם בציווי השם', ומכאן נלמד, כי אפילו 'צפרדע' הבוטח בהקב"ה לא יארע לו שום נזק...

ט. וכמו שאמרו במדרש (שוח"ט תהלים קמו) על הפסוק 'אשרי שא-ל יעקב בעזרו שברו על ה' אלוקיו עושה שמים וארץ...', ומה ענין 'עושה שמים וארץ' לכאן, אלא אתם יודעים במי אתם בוטחים - במי שעשה שמים וארץ, משמתחתי את השמים והרקעתי את הארץ שמא זוו ממקומם, כך מי שהוא בוטח בי אין שכו פוסק לעולם.

ונודע מה שאמרו חז"ל (מדרש תהלים לב יב) 'רבים מכאובים לרשע והבוטח בה' חסד יסובבנו - ר' אלעזר בשם רבי אבא אמר אפילו רשע בוטח בה' חסד יסובבנו [והיינו, שדורשים את תיבת 'רשע' בסמיכות ל'והבוטח'], וממילא אין לך אדם מישראל שבידו לומר עדיין איני במדרגה הראויה להיכנס בשערי מידת הביטחון כראוי².

לבל ידה ממנו נידח - הקב"ה מחכה אפילו לרחוק ביותר בפרשתן (י כד-כו), 'ויקרא פרעה אל משה ויאמר לכו עבדו את ה' רק צאנכם ובקרכם יוצג גם טפכם ילך עמכם, ויאמר משה וכו' וגם מקננו ילך עמנו לא תשאר פרסה', כתב הגה"ק רבי שלמה קלוגער זי"ע (חכמת התורה) שלכאורה מן הראוי להתבונן לשם מה הוצרך הקב"ה לירד בכבודו ובעצמו להכות את הבכורות, והרי פרעה הרשע כבר נתרצה לשלח את כל בני ישראל מארצו ואפילו את הפסח, אלא שהתעקש על דבר אחד - שלא הסכים שילכו הצאן והבקר, ומעתה יש לתמוה וכו' עבור הצלת הבהמות הביא הקב"ה מכה גדולה כזו. אלא ביאורו, שאכן, רצה הקב"ה לחזק לב ישראל לדורות הבאים, שמא יאמרו אין אנו ראויים לגאולה העתידה, לזה הראה להם שאינו מוותר אפילו על הבהמות³. ואף אם תאמרו 'ראשונים כבני אדם ואנו כבהמות' - הרי גם 'בהמות' המה בכלל יציאת מצרים ולא יגרע מי שהוא כבהמה רח"ל⁴, כי הקב"ה אוהב עמו ישראל וחפץ בקרבת כל אחד ואחד מהם.

רשו ורעבו ודורשי ה' לא יחסרו כל טוב'. ביאור הכתוב, כי הוא יתעלה מפרנס ונותן טרף לכל הדברים החלושים כענין העובר בבטן האשה והאפרוח בתוך הביצה שאין שם מקום מפולש שיעבור המזון לשם ומפרנס העוף באויר והדגים בים והנמלה הפחותה והחלושה שברמשים וכו'.

וממשיך ב'כד הקמח', ובזכות הבטחון נגאלו ישראל ממצרים שכן אמרו במדרש תהלים (כב) 'אלך זעקו ונמלטו', וכל כך למה 'בך בטחו ולא בישו' הכל בזכות הבטחון, ומפני שמדת הבטחון עיקר גדול מעיקרי התורה⁵ לכך מצינו שהתורה מיוסדת עליה ונקראת בטחון - על שם מדת 'בטחון', הוא שכתוב (משלי כא כב) 'עיר גבורים עלה חכם (זה משה רבינו) ויורד עוז מבטחה (זו התורה)'.⁶

נוראות מצינו בדברי המדרש (שמו"ר ז ד) על גודל מעלת הבטחון, וכך איתא שם, ועתידה גן עדן להיות צועקת ואומרת תן לי צדיקים אין לי עסק ברשעים, שנאמר (תהילים לא ז) 'שנאתי השומרים הבלי שוא', ולמי אני מבקשת לאותן שהיו בטוחים על שמך שנאמר (שם) 'ואני אל ה' בטחתי'. ועתידה גיהנום להיות צועקת ואומרת אין לי עסק בצדיקים ולמי אני מבקשת לרשעים לאותן פועלי השוא, והקב"ה אומר תנו לזה צדיקים ולזה רשעים, עכ"ל המדרש. והרי ש'צדיק' הוא הבוטח בשם ה'⁷, ואותו מבקשת הגן עדן לחלקה, והקב"ה מסכים על ידה...

י. בפרשתן (יג ח), 'והגדת לבנך ביום ההוא לאמר' רמז בה הרה"ק ה'אמרי חיים' זי"ע - שיש ללמד את הבנים שלא ידאגו דאגת מחר, אלא יראו כאילו רק היום ההוא עומד לפניהם (ליקוטי אמרי חיים). וכלומר, להשריש בהם את מידת הבטחון בה', אשר הוא אבינו אב הרחמן הדואג לכל צרכינו ומחסורינו, ואין שום צורך בדאגה על יום המחרת... ואכן זה הבוטח בה' תמיד שרוי בשמחה.

יא. וזה לשון הגר"א (משלי כב יט) עיקר נתינת התורה לישראל הוא בכדי שישימו ביטחונם בה'.

יב. וכן הוכיח הרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע (מקץ תרע"ה, ועוד) מהלשון אשר תיקנו אנשי כנסת הגדולה לברך בכל יום בתפילת שחרית (בברכת 'אהבת עולם'), 'אבינו מלכנו בעבור שמך הגדול ובעבור אבותינו שבטחו בך', והרי שעיקר זכות האבות הקדושים שאנו נתלים בה ומעוררים רחמים בגינה הוא בזכות שבטחו בך...

יג. הגה"ק רבי חיים מוואלאז'ין זי"ע מביא שהגה"ק רבי אליהו (הגר"א) זי"ע אמר לו על הכתוב (תהילים לד כג) 'ולא יאשמו כל החוסים בו', לא אליהו ולא חיים רק כל החוסים בו, היינו שלא רק ליחידי סגולה שייך לחסות בה', אלא לכל בר ישראל באשר הוא - 'כל' החוסים בו (בספרו של תלמידו 'אמרי יעקב' הובא בספר הבוטח עמ' קל"ג).

יד. כך גם פירש הרה"ק ה'שר שלום' מבעלזא זי"ע במה שאמר משה לפרעה 'כה אמר ה' וכו' שלח עמי ויעבדוני', שהזכיר לשון 'עמי' המרמז אותם האנשים שהם 'כבויים' כגחלים עוממות, שגם עליהם אין 'מוותר' הקב"ה, אפילו מי שנדמה שהוא כבוי ומנותק לגמרי - גם אותו הקב"ה 'מחפש' ורוצה בקרבתו, ואינו מסכים שישאר בטומאת מצרים...
טו. פשיטא ואין צריך לומר שאין אפילו איש יהודי אחד שהוא בגדר 'בהמה'... ולא נכתבו הדברים אלא רק לחזק לב מי שמרגיש שהוא 'בהמה'... והאמת, שעל הא גופא קבכינא... כי אסור לו להאדם להתייאש מעצמו ולהביט

באר הפרשה - פרשת בא

אצל משה, ואמרו לו בבקשה ממך האכילנו מפסחך, אמר להם - אם אין אתם נימולין אין אתם אוכלין, מיד נתנו עצמן ומלו, ונתערב דם הפסח בדם המילה, והקב"ה עובר ונוטל כל אחד ואחד ונושקו ומברכו, שנאמר (יהוקאל טו ו) 'ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיך' חיי בדם פסח, חיי בדם מילה'. עתה, בינו נא בדברי המדרש הללו, שהרי כל אותן שבאו אל משה לא באו (מאחר שהיה ברצונם הטוב למול עצמם) אלא מאחר שהריחו ריח הבשר ונתאוו לו, ואעפ"כ שמה בהם הקב"ה כ"כ עד שנמלן לכל אחד ואחד ונושקו בחיבה

נוראות מצינו בגודל ותוקף האהבה שאהב הקב"ה את כל איש ואיש מישראל. וכך איתא במדרש (שמו"ר יט ה) 'קרא ה' למשה ואמר לו לך ומהול את בני ישראל... והרבה מהן לא היו מקבלים עליהם למול, אמר הקב"ה למשה שיעשה הפסח, וכיוון שעשה משה את הפסח גור הקב"ה לארבע רוחות העולם והם פיזרו בארבע כנפות הארץ את ריח 'בשר צלי' שהיה נודף מקרבן הפסח, שנאמר (שיר השירים ד טז) 'עורי צפון ובואי תימן', והיה ריחו הולך כדי מרחק מהלך ארבעים יום. וכיוון שנתאוו בני ישראל לאכול מבשר הפסח נתכנסו

על עצמו כבהמה... אלא עליו לדעת כי מחשבות אלו הינם רק מכוחו של היצר הרע הרוצה לייאשו, ובכל מצב שלא יהיה עליו לזכור כי הינו יהודי, מזרע אברהם יצחק ויעקב, ויש בו את כל הכוחות הנדרשים בכדי להכניע את יצרו הרע. וכבר פירש הרה"ק מבוטשאטש זי"ע (מחזה אברהם) בלישנא דקרא (יב יז) 'ושמרתם את המצות', שכבר נודע ש'מצה' מרמז על ענווה והכנעה [ואילו חמץ שתופח מרמז על גאווה], אכן הזהיר הכתוב ושמרתם את המצות - תשמרו על מידת הענווה לאחוזו בה רק במקום הצורך, אך חלילה מלאחוזו בענווה פסולה שלא במקומה... והעיקר שיכיר בכוחותיו העצומים, וכבר הבאנו מה ששמעתי מאחד מבני החבורה והוא ירא"ש מרבים וצדיק נשגב, שבאחד ממסעותיו הגיע לארגנטינה בשליחות קודש, באחד הימים לשהותו, לקחו אחד מהנגידים ל'גן החיות', וראה שם דבר פלא (ראה תמונה המצורפת כאן), כי נוהגים המבקרים להאכיל בשר חי בפי ה'אריות' כשהם עומדים בסמוך אליהם ללא חת וללא מורא כלל וכלל. כי אריות הללו מתייחסים לבני האדם בנימוסים ובדרך ארץ שלא מעלמא הדין, ויתמה האיש בפני מארחו, והרי ידעתי מימי נעורי, כי ארי מסוכן הוא לטרוף את המין האנושי בעודו בחיים, כיצד המה שותקים ואינם נוגסים בבני אדם, ואפילו אינם נובחים ופוצים פיהם, אלא כ'ילדים טובים' מקבלים מאכלם מידי המאכילים אותם, והרי הם יכולים 'לאכול' את האיש המאכילם בעודו חי.

יתירה, מכאן נראה עד כמה מצפה הקב"ה לכל בר ישראל באשר הוא^{טז} - אם ישוב מיד יקבלו בזרועות פתוחות. מעתה אל יתייאש אדם לומר כי ננעלו 'שערי תשובה' בפניו אחר שהגדיל לחטוא^{יז}, כי אבינו שבשמים מחכה אפילו לרחוקים ביותר^{יח}, וכאותו לשון נפלא

ענה לי האיש, אריות הללו גדילים מיום הוולד עם כלבים, מאבוסם גם יאכלו, ואינם מעלים בדעתם כי יש להם כלל כוחות, והרי הם אריות החושבים את עצמם כבעלי כח של כלבים... ואינם יודעים ש'אריות' המה... ואינם יודעים כי בכוחם לקרוע את העומד לפניהם בין רגע... אף אנו בני אדם - ח"ו שלא נכיר שיש לנו כוחות אדירים של בני אדם... אשר בידנו להעפיל גבוהה עד מאד, ולא נסתפק להיות נחשלים אחרי... אלא ידע האדם את גבורותיו (אף אם גדל עם 'כלבים' חלושי העם, ידע שהוא אריה), יעלה ויעפיל לרום המדרגה ללא התפעלות מהנפילות המדומות אשר היצר מדמה לו כי חלש הוא.

טז. חיזוק נפלא יש ללמוד בדברי הסמ"ג ב'ספר המצוות' (מ"ע ג, הלכות עבודת הבורא) 'עוד זאת דרשתי להם, כי יותר חפץ הקב"ה באדם רשע שיניח תפילין מאדם צדיק, ועיקר תפילין נצטוו להיות זכרון לרשעים ולישרם דרך טובה, ויותר הם צריכין 'זָכַר' וחיזוק מאותם שגדלו ביראת שמים כל ימיהם, והבאתי ראייה גדולה וחזקה, כי בתפילין יש ארבע פרשיות ובכל אחת כתוב 'לטוטפות', חוץ מאחת ששינה בה הכתוב וכתוב בה (שמות יג ט) 'ולזכרון', ללמד שעיקר חיוב תפילין לאותם שצריכין יותר זָכַר'.

יז. הבט וראה מה שפירש הרא"ש בפרשתו (י כב) מדוע לא מתנו דתן ואבירם בשלשת ימי האפילה במכת חושך כדרך שמתו כל רשעי בני ישראל בג' ימים הללו - כי אעפ"י שהיו רשעים לא נתייאשו מן הגאולה, הרי שאף רשע כדתן ואבירם אם אינו מתייאש מגאולתו (יציאת מצרים הפרטית בגלות הנפש) לבסוף יבוא לידי תיקונו השלם, מפני ש'ישראל אף על פי שחטא ישראל הוא' (סנהדרין מד.). וחלילה מלומר הנה אנכי מת ב'שלושת ימי אפילה' בתוכי מצרים הפרטי שלי, שהרי כבר ניסיתי זה כמה וכמה פעמים ולא יכולתי, מן הנראה שכבר אשאר לעולמים ב'מצרים' שלי... וכך יש ללמוד ממה שנאמר (ישעיה ט א) 'העם ההולכים בחושך ראו אור גדול', שאלו ההולכים בחושך ובהסתר בקושי העבודה ואינם מתרפים מובטח להם שעוד יראו אור גדול...

יח. מאמר יקר עד מאוד אמר הגה"ק ה'ערוגות הבושם' זי"ע (ריש פרשת ויחי) לחזק הלבבות, שהנה ידוע לכל מה עניין חודש העיבור' ושנה מעוברת, כי מצד אחד 'ישראל מונים ללבנה', ולאידך כתיב (דברים טז א) 'שמור את חודש האביב', ודרשו חז"ל (ר"ה כא.) שצריך שתקופת האביב תהיה בחודש ניסן, ומאחר ששנת הלבנה קצרה ב"א יום מ'שנת החמה', נמצא שלפי המניין ללבנה יקדים חודש ניסן את תקופת האביב (ויכול להיות גם באמצע החורף...) על כן מעברים את השנה פעם בכמה שנים ומוסיפים עוד חודש אחד בכדי 'לסדר' את החשבונות, ויתאימו ה'קציר' וה'אביב' עם זמני ומועדי השנה.

ויש בזה ללמד דעת, כי ישראל מונין ללבנה, ומרמזים להם גם אם ח"ו נתרחק איש יהודי מקונו וצורו, 'ער איז פארקארכן' (סטה ממקומו ונתרחק) עד שמשבש כל סדרי בראשית, הקיץ והחורף שלא במקומם... אל יתייאש, אלא יזכור כי ישראל מונים ללבנה, ויש בנו אותה כח להתחדש כמותה, ובכל עת ניתן לו הזדמנות לתקן כל אשר קלקל, והכל יבוא על מקומו...

באופן אחר מבאר ה'ערוגות הבושם' (בפרשת ד"ה החודש), דבברכת קידוש לבנה אנו אומרים, פועל אמת שפעולתו אמת וללבנה אמר שתתחדש עטרת תפארת לעמוסי בטן שהם עתידים להתחדש כמותה, ולכוראה צ"ב, כי 'אמת' הוא דבר 'קיים' (כמאמר חז"ל, קושטא קאי), ואיך ברא הקב"ה שהוא 'פועל אמת' את הלבנה באופן שאינה מתקיימת, אלא מתמעטת וחוזרת. על זה תשובתו 'עטרת תפארת לעמוסי בטן' - עמוסי בטן הם היהודים, כי פעמים איש היהודי מתמעט ונופל בירידה קטנה ואפילו גדולה, וכמעט שכבר מתייאש לגמרי ממצבו, לזה אומרים לו, ראה נא, גם הלבנה מתמעטת, ואעפ"כ היא שבה להתגדל עד כדי מילואה, אף אתה, אל תתייאש, התחזק בעצמך, מהיום והלאה, וישוב אורך להאיר כבתחילה.

ומוסיף שם, שדייקא לכן נצטוו בצאתם ממצרים במצוה זו (ולא בהר סיני ככל המצוות), כי כן דרך החולה להכיר בגודל מחלתו רק בעת שמתחיל להבריא, כך היה עם בני"י, שבצאתם ממצרים החלו להבין עד היכן הגיעו - למ"ט שערי טומאה (ובעודם במצרים לא הרגישו בזה כל כך), וכמעט שנתייאשו מעצמם, והוכרחו אז לחיזוק זה, לדעת שגם הם כלבנה, יש בידם להאיר כבראשונה.

שמצינו בספר 'החרדים' (פל"ה אות י"ב) לפרש הא דכתיב (משלי כו כו) 'תנה בני לבך ל', וז"ל, נכסוף נכסף אבינו שבשמים שתמיד נחשוב בו יתברך ולא יפרד ממנו, דחביבין אנחנו בעיניו כבן יקר לו וילד שעשועים, אשרי המפיק רצונו יתברך, עכ"ל.

ולקחו מן הדם - לכוף את יצרו
 בפרשתן (יב ז), 'ולקחו מן הדם ונתנו על שתי המזוזות ועל המשקוף וגו', וביאר הרה"ק ה'נועם אלימלך' מלוי'ענסק זי"ע, כי הנה עיקר מעלת העבודה כשהיא באה בטורה ובקושי^ט, כשהיצר הרע מנסה

כעניין הזה אמר גם הרה"ק האמרי אמת זי"ע על הא דאיתא במדרש (שמו"ר יח א) על הפסוק (י כה-כו) 'ויאמר משה גם אתה תתן בידינו זבחים ועולות ועשינו לה' אלוקינו, וגם מקננו ילך עמנו לא תשאר פרסה כי ממנו נקח לעבוד את ה' אלוקינו ואנחנו לא נדע מה נעבוד את ה' עד בואנו שמה', ופירשו חז"ל מה הוצרך לכ"כ צאן ובקר ומהו שאמר ואנחנו לא נדע, כי 'שמא יאמר לנו הקריבו קרבן של מאתיים ועשר שנים שלא עבדנו אותו', חזינן מכאן, שאף שלא הקריבו קרבנות כ"כ הרבה שנים - עדיין לא אבדה התקווה כי יתכן שישלימו הכל לאחר זמן, וכל זאת להפיח רוח תקווה באדם שהרבה לחטוא ולפשוע, כי אם נפתח פתח ליהודי יוכל לתקן גם השנים שעברו (הובא בליקוטי יהודה).

וכבר מצינו בספר 'המנהיג' (הל' הלל, סמן מ. עיי" גם ב'בני יששכר', מאמרי ר"ח, מאמר ב, ג) שביאר את נוסח התפילה (מוסף דר"ח) 'ואת מוסף יום ראש החודש הזה נעשה ונקריב לפניך', שלכאורה קצת קשה מהו אומרו ראש החודש הזה, והרי כשיבנה בית המקדש במהרה בימינו נעשה ונקריב את קרבן ר"ח שיבוא, ולא את ראש חודש הזה שכבר עבר, אלא שאכן לאחר בניין בית הבחירה נביא ונקריב את הקרבנות של כל ראשי חדשים שעברו.

יט. נוראות אמר בעל 'שבט הלוי' זצוק"ל לבאר בלשון הכתוב (י ט) 'ויאמר משה בנערינו ובזקנינו נלך', כי לכאורה היה לו להקדים את ה'זקנים' שהם חשובים יותר מה'נערים', אלא כי בני ישראל שמרו על קדושתם גם בהיותם בתוך טומאת מצרים (שמו"ר א כח), וידוע כי הנסיון אצל בני הנעורים מר וקשה הרבה יותר מאשר אצל הזקנים שכבר בטל מהם יצר הרע, נמצא שהנערים נתעלו יותר מן הזקנים, שכפי קושי הנסיון כך מתרוממים יותר, על כן ראוי להקדים את הנערים לפני הזקנים...

בפרשתן (יב ב), 'החודש הזה לכם', וברש"י, נתקשה משה על מולד הלבנה וכו' והראה לו באצבע וכו' וכיצד הראהו, והלא לא היה מדבר עמו אלא ביום וכו' אלא סמוך לשקיעת החמה נאמרה לו פרשה זו, והראהו עם חשכה. ביאור נפלא מבאר ה'מענה שמחה' זצ"ל (אב"ד מאטעסדארף) נתקשה משה במולד הלבנה - כי בני ישראל נמשלו ללבנה, וראה משה בנבואתו שהדורות מתמעטים והולכים, ויהיו בני ישראל ערומים ויחפים בלי תורה ומצוות, היה קשה בעיניו איך 'תתקדש הלבנה' היינו איך יתקדשו כנסת ישראל במצב כזה, לזה 'הראהו עם חשיכה', היינו, שאף בדור חושך ואפלה יראה לעינינו את מעלת ישראל שיראי ה' וחושבי שמו הם דבקים בה' יתברך ובתורתו ויהיו שומרים לאור הבוקר, ותוחלתם לאור ה' כי בא יבא לא נכבה, ומצד זה המה ראויים להתקדש ולהתברך עליהם, וזהו 'הראהו עם חשיכה' שהראה הקב"ה עם אצבעו כי בשביל זה לבד ראויים לקדשם ולשבחם (הובא בחתן סופר מקנה וקנינים בהקדמה).

ולדין ייאמר, הן כשנחשוב שהדור (בכלליות) שרוי בחשיכה, וכן כל איש (בפרטיות) בדידיה, השרוי בחשיכה, הסתר והעלם, ידע כי דייקא משם תבוא 'קידוש החודש' שלו, להאיר מצבו ומעמדו בקרוב כאותה לבנה המתקדשת בתחילת החודש, ומאז והלאה תתגדל ויתרבה אורה...

זאת ועוד, הנה 'טעות' נפוצה היא בפי הבריות, כי 'קדוש' יקרא למי שהוא שלם בתכלית הקדושה, מעולם לא חטא, וכל כולו רק לימוד התורה ועשיית המצוות, אכן 'לא מחשבותי מחשבותיכם', הקב"ה הראה את הלבנה בחידושה - כשנראה בה 'נקודה' קטנה, דק מן הדק, ואמר לו כזה ראה וקדש... כי אם במצב של כולו חושך אך רוצה הוא להתחדש ומקבל עליו 'משהו' להשתנות, כבר הקב"ה משתעשע בו וקורא עליו מקודש מקודש...

הנה כתיב בפרשת וארא (ח כג), 'דרך שלושת ימים נלך במדבר' ולבסוף ויכבד לבו ולא שלח אותם אפילו לג' ימים. והקושיא ידועה מה עניינם של 'שלושת ימים', והרי רצה הקב"ה להוציא את בני ישראל מתחת יד מצרים לחירות עולם, מדוע ביקש מפרעה לג' ימים, ומדוע אכן לא הסכים פרעה אפילו לג' ימים. ושמעתי ביאור נפלא, כי אין הקב"ה דורש מהאדם השרוי במ"ט שערי טומאה שברגע אחד יתהפך להיות 'צדיק הדור', אלא יתחיל בטיפין טיפין, כאשר נפשו יכולה לעמוד בזה, כי משם יעלה ויתגדל לתכלית הקדושה. ואכן, אותו פרעה הוא היצר, נעמד

להסיתו לעבור על רצון השי"ת והוא מתגבר בכל כוחו ומתבוסס בדמו למען שמו הגדול, וכמו שנרמז בלשון הכתוב (פסוק ח) 'ומצות על מרורים יאבלוהו', אל תקרי מצות אלא מצוות, ר"ל עשיית המצוות שבאים בקושי ו'במרור', וזהו שאמר הכתוב ולקחו מן

הדם - ר"ל שיקריבו מעצמם 'וישפכו' דמם במלחמת היצר, ועי"ז יזכו לונתנו על שתי המזוזות - ש'מזוזות' הם אותיות 'זו מות', ר"ל שבזכות מסירות נפשו לעבודתו ית"ש יזכה 'לחיים' ושיזו ויסתלק מעליו ה'מות' כ"א, ולא עוד אלא גם יזכה לעל המשקוף -

דייקא על זה - שלא לתת להם להתחיל עם מעט מעט, כי יודע הוא היטב, שממעט מעט הלזה יגיעו לבסוף לכל מדרגות הקדושה.

כ. הרה"ק מסאווראן זי"ע (הובא בהקדמה לילקוט יהושע, וכן הובא בשם הרה"ק רבי דוד מטאלנא זי"ע) ביאר את לשון הכתוב (תהלים מה ב-ד) 'רחש לבי דבר טוב אומר אני מעשי למלך לשוני עט סופר מהיר, יפיפית מבני אדם הוצק חן בשפתותיך על כן ברכך אלוקים לעולם, חגור חרבך על ירך גבור הודך והדרך', שאם רחש לבי דבר טוב כאשר עולה בלבי איזה רעיון נפלא, אז אומר אני - יודע אנכי כי יש לייחס את כל מעשי למלך - מלך מלכי המלכים הקב"ה, שאין 'מעשים' אלו מכח עצמי אלא רק מהקב"ה, ואף לשוני המדברת דברים נחמדים היא כדוגמת עט סופר מהיר המעלה 'פנינים יקרים' ופרפראות ע"ג הכתב שאינו בא לידי גאות, שהרי הינו יודע שכל אשר יכתב ע"י אינו אלא כחומר ביד ה'סופר', שמעלה את פרי מחשבתו ע"י העט. כיו"ב היא 'לשוני' - יודע הנני שאינה אלא כלי להוציא בפה את מה שהקב"ה משים במחשבת האדם, א"כ, במה יתגאה האדם, הרי אין כל מעלה שהיא שלו. כמו"כ אם יפיפית מבני אדם הוצק חן בשפתותיך, אינו בזכותך או בכוח כשרונותך אלא זכית לכך מפני שעל כן ברכך אלוקים לעולם. אמנם, על אחת אמרה תורה שייקרא על שם האדם עצמו, והוא חגור חרבך על ירך גיבור - עמידת האדם בקשרי המלחמה בגבורה כנגד היצר בענייני 'קדושה ויראת שמים', זהו הודך והדרך - בזאת יתהלל המתהלל בבחירתו לטוב, ובניצחונו על יצרו.

כא. איתא במדרש (קה"ר ג) על הפסוק (משלי י כז) 'יראת ה' תוסיף ימים', שרבי שמעון בן חלפתא היסב פעם בסעודת ברית, משיצא ראה את מלאך המוות שוחק, שאלו רבי שמעון מה אתה שוחק, ענהו השטן הנה בסעודה הכריז אבי הבן שאת שארית היין מהסעודה הוא משמר לשמחת נישואיו של הרך הנימול, ואני יודע שזמנו של התינוק נקצב למות בפחות משלושים יום, ולכן אני שוחק. שאלו רבי שמעון בן חלפתא ומנין לך זאת, ענהו השטן שבידו נמצא הפנקס שבו נכתב קצבת חיי הברואים וכך כתוב שם, אמר לו רבי שמעון, אם כן הגידה נא לי כמה הם ימי שנות חיי, אמר לו מלאך המוות 'עלך ועל דכוותך איני יודע, כי יראת ה' תוסיף ימים', והדברים נוראים עד כמה יכול אדם להשיג ע"י יראת שמים, בהתגברות אחת, בשמירת עיניים אחת, עד שגם ימי חייו עלי אדמות שנקצבו ב'פנקס' יאריכו ויתרבו.

לפני כמה שנים קבלתי מכתב מבעל המעשה, בו סיפר, שסמוך לכניסת השבת (ברגעים האחרונים) נסעו שני רכבים בחוצות ירושלים ופגעו זה בזה בקרן זווית שבין רחוב חגי ורחוב הישיבה - לפי רוב המהירות שבנסיעתם מחמת דוחק השעה קרוב לשקיעת החמה של ערש"ק, נתהפכו שני רכבים (על המדרכה) כשאופניהם (גלגליהם) כלפי מעלה, בעלי הרכב יצאו בעזוהשי"ת נקיים ללא פגע, וברחו מיד לביתם כשהם משאירים את רכבם מונחים כך, ובכל אותה השבת החישו רבים מבני ירושלים פעמיהם לחזות בפלא הגדול - רכב המונח 'עליונים למטה ותחתונים למעלה' - כשגלגליו כלפי מעלה. וכך כתב האברך במכתבו, כי רגע כמימריה לפני שפגעו הרכבים זה בזה עמדו רגליו באותה קרן זווית, ומכיוון ששמע שם 'קול באשה ערוה' נשא רגליו ועבר לצד השני של הרחוב, וברגע שלאחריו אירעה ה'תאונה' (עקסידענט), ואילו לא היה מתרחק מהעבירה לצידו השני של הרחוב היה מחזיר את נשמתו ליוצרה באותו הרגע, הרי לך כפשוטו כיצד יראת ה' תוסיף ימים.

עוד 'בניין אב משני כתובים'... אחד מאנ"ש ר' שמעון שמו, והוא יושב דרך קבע בגולה באחת מערי 'פולין' ומשמש שם כ'משגיח כשרות' במסעדה (רעסטאראנט) לצורך אחינו בני ישראל ה'מתגלגלים' לשם איש איש בסיבתו, והנה הבחינה הגויה המבשלת שם (טבחית) שר' שמעון מיודעינו יושב על כסאו ואינו מזיז יד ורגל - כאבן שאין לה הופכין, מיד זרקה לצידו אחד מהסירים הגדולים שברשותה כשהוא מקים קול רעש גדול ועדיין לא הגיב ולא זז, ע"כ הבינה כי יש דברים בגו והחישא את אנשי ההצלה דפולין (גויים גמורים) שבאו וראו כי אכן 'נדם לבו' ומיד החלו לערוך בו 'החיאה' (c.p.r.) במשך כחצי שעה, כך עבדו ונתייגעו להחיותו במשך כמחצית השעה, עד שהודיעו

באר הפרשה - פרשת בא

וכלשון קדשו פירוש, דע"ז ישגיה וישקוף הקב"ה עלינו **ביוצא** בדבר פירש הרה"ק רבי צבי הירש מרימינוב בעינא פקיהא יי. זי"ע (בארות המים השלם) בלשון הכתוב בסוף

כי כבר עשו ככל אשר לאל ידם, אין להם אלא להכריז על מותו ל"ע... ותעמוד האשה המבשלת והתחננה בפניהם – כיצד תקבעו על מות האיש הזה דעו נא כי בביתו (בארה"ק) ממתינים לו אשה עם בנים ובנות... לנוכח הפצרותיה שבו אנשי ההצלה להמשיך להחיותו עוד כמחצית השעה, עד שאירע נס ד'תחיית המתים' בא הרוג ברגליו ותשב רוחו של ר' שמעון בקרבו והחל ה'דופק' לעבוד מסודר... תוך זמן קצר העבירוהו לבית החולים דשם ולאחר כמה ימים לבית החולים ב'תל השומר' בארה"ק, כשכעבור זמן מועט חזר לדבר ולהלך על רגליו.

עתה, בין והתבונן, כיצד זכה ר' שמעון לינס' גלוי כזה, כי אותה הגויה המבשלת אוהבת לשורר ולזמר בפיה בכל עת מצוא, אך מכיוון ש'קול באשה ערווה' נוהג ר' שמעון שבכל פעם שהוא נכנס ל'מסעדה' והיא מזמרת לעצמה הרי הוא גוער בה ש... ש... ש... וכן מנהגו כשתוך כדי עבודתה הייתה שוכחת וחוזרת לשיר היה הוא זועק ש... ש... ש... ושוב ש... ש... ש... כן נמשך מנהגו רבות בשנים. אף בזה היום כשהגיע ר' שמעון נהגה הגויה כמנהגה וזימרה בקול ואף הוא במנהגו גוער בה ש... ש... ש... וכאן אירע הנס, כי באמצע עבודתה 'שכחה' והחלה לשיר והנה היא רואה שכבר עברו כמה דקות מזמירותיה וה ש... ש... ש... בושש מלבוא, ובזה הכירה כי 'משהו' עובר על ה'משגיח' ר' שמעון... והזעיקה את אנשי ההצלה, ואילו לא הייתה מכרת בזה מיד באותה 'רגע אחרון' כבר היה ר' שמעון מובא ארצה ב'ארון' ל"ע...

'יבוא הכתוב השלישי' במה ששמעתי מבני הרה"ח רבי שמואל כ"ץ זצ"ל מניו יארק, אשר נלב"ע לפני כמה שנים, שהוא היה עובד לפרנסתו ב'בנייני התאומים' בקומה ה-85, והיה נצרך להגיע ל'מאנהעטן' (מקום העבודה) ב'רכבת', אך דא עקא שבשעות הבוקר המוקדמות הרכבת הומה אדם ועמוסה להתפקע, וכמעט שאי אפשר לשמור על העיניים, על כן הצליח להשיג אישור מיוחד מה'מנהל' שיכול להגיע בכל יום ב' שעות מאוחר יותר, והיה משלימם בסוף היום. והנה בשלהי אלול תשס"א בשעה 8.45 בבוקר פגעו מחבלים בבניין, כשנכנסו בו עם מטוס, והרסו אותו על יושביו, ונהרגו כמה אלפי נפשות, ובעיקר נהרגו מי שהיו באותם הקומות שבהם נתקע המטוס, ואכן אלו שהיו בקומה ה-85 נהרגו על אתר במיתה משונה, אולם רבי שמואל הנ"ל היתה נפשו לשלל ולא היה כלל במקום הסכנה, כי כדרכו היה מגיע מאוחר יותר... ונשאר עוד כ"א שנים בארץ החיים, וזכה להשיא כל צאצאיו בזכות הקפדתו על שמירת העיניים... והנה אילו היה שואל 'מורה הוראה' האם מותר לו לנסוע ברכבת התחתית 'לצורך פרנסה... בוודאי היו מתירים לו... אך ר' שמואל לא חיפש 'היתרים' ולכן ניצל ממוות לחיים, ואילו היה מיקל 'לצורך פרנסה' – אזי כל ה'משכורת' היתה הולכת ל'קרן' להחזקת היתומים...

ואחרון חביב אספרה נא מה ששמעתי מבעל המעשה, אברך חשוב מפארי קרתא דשופריא, מתמיד ות"ח, אשר בחודש אייר העעל"ט (תשפ"ג) היה לו נסיון בענין ה'כלים', כאשר היה לו פלא' שלא היה כשר בתכלית (רק 'תומך'), והבין בעצמו שעליו להחליפו לכשר לגמרי, אך לא יצא הדבר לפועל, מאחר שהפלא' שהיה לו היה נח לו פי כמה וכמה... באחד הימים החליט להתגבר על עצמו – אף שהיה לו קשה עד מאד, זרק הפלא' הישן וקנה חדש. לא עברו כמה ימים, נסע האברך על אופניים חשמליות (Electric Bike) ברח' בר אילן בעיה"ק ירושלים, בעודו נוסע על הכביש פגע בו רכב גדול מאד שנסע במהירות עצומה כשאור הרמזור הראה לו בצבע אדום, ומחוזק המכה הועף האברך כחצי רחוב, כשכל הרואים בטוחים שהינם נמצאים במעמד יציאת נשמה רח"ל... והנה, האברך קם ללא נגע וללא פגע, כאחד האדם, כשהגיעו אנשי ה'הצלה' בדקו אותו עד שאמרו לו, אינך צריך אפילו לנסוע לבית החולים לצורך בדיקות, אלא לך לבינת לחיים ולשלום... ואומר האברך, שאינו מוצא זכות בעצמו מפני מה ניצל ממוות ודאי לחיים אלא רק אותה התגברות בטורח ובקושי בשבירת ה'כלי' והיא שעמדה לו להחזיקו ולהחיותו... ויהי לנס.

כב. וכך פירשו צדיקים בלשון הכתוב (יחזקאל טז ו) 'ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיך ואומר לך בדמיך חיי ואומר לך בדמיך חיי' (הוא הפסוק המדבר על יציאת מצרים), שכאשר האדם מתבוסס בדמו, כאשר תכבד עליו העבודה, ונפשו מחמדת לדבר איסור והוא מתאפק בכל כוחו – באותה שעה הקב"ה אומר לו בדמיך חיי, אותם ה'דמים' הם שיביאו לך חיים עם כל הפירושים והמשמעויות.

לכ: במצות טעינה ופריקה דהשונא קודם לאוהב כדי לכוף יצור^י, ופרעה התיירא פן ואולי לא ישגיח משה להתפלל לה' עבורו, ולכך אמר הטאתי גם לכם רעה, וכדי להתגבר נגד היצה"ר חובה עליכם למלט את נפשי ולהתפלל אל ה' עבורי, עכ"ד. ונכתב זאת בתורה הק' לדורות עולם למען דעת דרך העבודה הרצויה והאהובה לפני המקום ב"ה - כפיית היצר, ואפילו פרעה הרשע ידע, שגם אם יש לו למשה סיבה (נכונה ומוצדקת) שלא להתפלל עליו, אף על פי כן יניח את ה'חשבונות' ויתפלל עליו כדי לכוף את יצרו.

ואין ביד בן אנוש קרוין מחמור להשיג אפס קצחו מגודל התענוג והשמחה והנחת רוח שיש לאבינו שבשמים מכל^י פעולה^י ומעשה טוב הבאה מתוך התגברות על היצר וכפייתו לטובה^י, וכמו שביאר

פרשתן (יג ב) 'קדש לי כל בכור פטר כל רחם', שעל ידי שהאדם מקדש את עצמו הרי הוא גורם בזה לפתוח [פטר הוא כידוע לשון פותח] כל רחם, ר"ל כל שערי רחמים מלעילא^י.

נפלאות מצינו בעניין זה ב'תפארת יהונתן' להגה"ק הרבי ר' יהונתן אייבשיץ זי"ע על הפסוק שנכתב אחר מכת ארבה 'וימהר פרעה לקרא למשה ולאהרן ויאמר הטאתי לה' אלוקיכם ולכם' (י טו), שלכאורה צריך ביאור מדוע הזכיר פרעה הטאתי לכם - למשה ולאהרן, והרי עיקר התנצלותו הוא בכך שמכיר שחטא כלפי הקב"ה שלא שילח את בני ישראל, ומבאר בזה"ל, 'נראה לבאר כי כך גדר השלימים, דאם אדם חטא לו מחויב ביותר להתאמין להטיב עמו ולכוף יצרו לבל יהיה נוקם ובעל חימה, כמו שאמרו בגמרא (ב"מ

כג. וכך כתב ה'תבואות שור' (בכור שור ב"ב דף ט: ט) שמה שאמרו 'שכר מצוה בהאי עלמא ליכא' אינו אלא בקיום המצוות, אבל בדבר שנדרש ממנו 'לכוף את יצרו' ולהמנע מדבר איסור הרי הוא מקבל שכרו בעולם הזה, והטעם בזה הוא, כי במצות עשה אם אינו מקיימה אינו נענש בעוה"ז (מנחות מא.), ממילא אף השכר על קיומה לא יבוא בעוה"ז, אבל ב'לאו' שעונשו בא בעוה"ז אם הוא עובר את העבירה הרי ממילא גם השכר על הזהירות והבריחה מעבור העבירה בא יבוא שכרה כבר בעוה"ז.

כד. הנה בגמ' (ב"מ לב ע"א וע"ב) דנו באריכות האם יש איסור מדאורייתא לצער בעלי חיים, והוכיחו מהא דקתני בברייתא לעניין מצות פריקה וטעינה, 'אוהב לפרוק ושונא לטעון [כלומר, שאם עומדים לפניו ב' חמורים, אחד מהם של אוהבו והוא כורע תחת משאו ומצוה לעזור לו 'ולפרוק' את המשא, והחמור השני הוא של שונאו, וזקוק לעזרה בכדי להטעין את המשא על גבי החמור] מצוה בשונא [אף שתמיד מצות פריקה קודמת למצות טעינה, מחמת צערו של החמור, אך כאן יש להקדים לטעון את חמורו של שונאו] כדי לכוף את יצרו, ואי סלקא דעתך צער בעלי חיים דאורייתא הא עדיף ליה [שהלא החמור השני מצטער עתה מכובד המשא שעליו, ותירצו] אפילו הכי כדי לכוף את יצרו עדיף, ועדיין לא נתבאר כיצד 'כפיית היצר' דוחה מצות עשה מדאורייתא של 'צער בעלי חיים' (וע' מנחת חינוך מצוה פ אות ח), וביאר רבינו הר"י מלוניל (ה"ד בשיטמ"ק שם) וז"ל, כפיית יצר עדיף יותר מכמה מצוות, שנאמר (תהילים נא יט) 'זבחי אלוקים רוח נשברה לב נשבר ונדכה אלוקים לא תבזה'.

כה. בפרשתן (י ז), 'ויאמרו עבדי פרעה אליו עד מתי יהיה זה לנו למוקש שלח את האנשים ויעבדו את ה' אלוקיהם' וגו', ולכאורה יש לתמוה לאיזה צורך נכתב בתורה הק' כל ה'משא ומתן' שהיה בין עבדי פרעה אליו, ומה בא הכתוב ללמדנו, ומבארים בשם הרה"ק ה'שפתי צדיק' זי"ע כי לימוד גדול יש כאן עד כמה הקב"ה מחשיב כל פעולה טובה וכל דיבור טוב ואפילו 'שיחה נאה' של גוי והגם שלא יצא ממנו שום תועלת למעשה, ומעתה ילמד האדם קל וחומר לעצמו עד כמה חשוב לפניו ית"ש כל מחשבה טובה שיש לו, כל השתוקקות לעשיית רצונו, וקל וחומר בן בנו של קל וחומר כל מעשה טוב ואפילו מעשה 'קטן'...

אכן פשיטא ואין צריך לומר שלא יסתפק האדם ב'רצון' ובי'מחשבה', אלא יסמיק את התעוררות לידי מעשה, וכמו שדרש הרה"ק מקוידניוב זי"ע בלשון הכתוב (יב לא) 'לכו עבדו את ה' כדברכם' - שאין די ב'דברכם' אלא לכו עבדו בפועל ממש... (הובא ב'דברי שלום'), אכן אם חישב לעשות מצוה אלא שלא הצליח לעשותה ידע נאמנה כי הקב"ה רואה כל מחשבה וכל דיבור טוב, והכל עולה אליו לרצון ולנחת רוח.

כו. נודע מה שפירש רבינו בחיי (להלן יט ה) במה שנאמר (ישעיה לג ו) יראת ה' היא אוצרו, ש'אוצר וסגולה' עושה כל אחד כפי מדרגתו - ממה שאינו מצוי כל כך בידו, העני יטמין בכספת (סע"ף) \$ 1,000, ובעה"ב רק 10,000, העשיר הקטן יטמין 100,000 והגדול יותר 1,000,000... וה'מלך' יטמין דבר שאינו מצוי בידו בכל עת כמו אבני יקר, זה הכלל

באר הפרשה - פרשת בא

כל אחד מטמין באוצר מה שאין מצוי בידו הרבה. כן הוא כביכול כלפי שמים – שהרי כל העולם כולו שלו, חוץ מ'יראת שמים' שהיא נחשבת כמי שאינה מצויה בידי הקב"ה שהרי 'הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים' (ברכות לג:), ולכן, עושה הקב"ה 'אוצר' מיראת ה' אשר באדם, ובכל פעם שמתגבר ומתחזק הרי אותה התגברות נשמרת מיד באותו 'אוצר'.

דבריו הובאו ב'כלי יקר' (דברים כח יב), ומסיים על זה, ושואל תטעה לומר שיש אליו ית' איזה צורך באוצר זה ע"כ אמר יפתח ה' לך את אוצרו הטוב. אין לו ית' שום צורך באותו אוצר כי אם לך הוא שמור - ליתן לך משם כל צרכך ולפרנסך משם, ואין הקב"ה מוסר מפתח של אוצר זה אל השליח אלא הקב"ה בעצמו ובכבודו מחזיקו בידו כי האוצר הלזה חביב עליו מאד (עיי"ש עוד).

ולסבר את האוזן נבאר במעשה שסיפר לי אחד מחשובי מבני החבורה, איש נבון ומשכיל הלומד מכל אדם דרכים ונתיבות לעבודת הבורא. הלה שמע מאחד ממכריו שלפרנסתו הוא עובד באחד 'הבנקים' הגדולים בארץ, בבנק המיועד אך ורק לבעלי עסקים אדירים, כמו חברות גדולות מאד או בנקים, ומתוקף עבודתו עוברים תחת ידו דבר יום ביומו סכומים עצומים והון עתק בהעברות והפקדות ומשיכות. באחד הימים סיפר ה'פקיד' לידידו - אתמול התקבל בבנק מאדם אחד סכום בן 10 מספרים - מיליארד ושלוש מאות מליון שקל (1,300,000,000), ולמחרת (כלומר 'היום') 'משך' המפקיד את כל כספו בחזרה. שאלו הידיד 'אפוכי מטרתא למה לי' - מה העניין בזה, להפקיד ולמשוך מיד תוך כדי 'מעט לעת'... הסביר ה'פקיד', הנה 'הבנק' משלם ריבית על הכסף המופקד אצלו, והגם שמדובר ב'אחוז' (פראצענט) נמוך מאד מאד, מ"מ כאשר מדובר בסכום אדיר כזה עולה סכום הריבית למאות אלפים (וכמובן מאליו, ככל שיתארך זמן ההפקדה כך יגדל הרווח מהריבית).

המשיך הפקיד, אם תשוב ותקשה, מה הרווח של הבנק בכל 'הסיפור' הזה... מדוע הם מוכנים לשלם כ"כ הרבה על הפקדה אפילו לזמן קצר ביותר, כי אכן, הם באמת אינם מחלקי מתנות כלל... ולא נותני צדקה... אלא מאחר ש'הבנק' בעצמו עושה 'עסקאות' והלוואות למיניהם, ולזה הינם נצרכים בכל עת לכסף מזומן ו'נזיל', ורווח שלהם עולה פי כמה וכמה מסכום הריבית שהם נותנים למפקיד, לכן שווה להם לשלם גם על כל הפקדה, ואפילו אם היא רק לזמן מועט.

ומכאן למד לקח נפלא ועצום, הימים ימי שובבי"ם, ואיש היהודי מתעורר לקחת את עצמו, להיכנס להיות בכלל יראי ה', אבל, רק חכך בדעתו כן, מיד בא לנגדו היצר וטוען כנגדו, הרי נפול תיפול לאחר יום, מה שווה כל ההתעוררות שלך, עוזב מעיקרא ואל תכנס לזה כלל, לזה אומרים לו, אין לו להקב"ה בעולמו אלא 'אוצר' של יראת שמים בלבד - כביכול הקב"ה 'משלם שכר טוב ליראיו', ואפילו 'יראת שמים' של יום אחד (אפילו התגברות אחת על נסיונות היצר), כל חיזוק בענייני יראת שמים עולה לשמים ממעל ונכנס לאותו 'אוצר' (כספת), והקב"ה משלם שכר טוב ליראיו כי כביכול הוא נצרך לאותו 'פקדון', מאחר שיש לו נחת רוח עצומה מזה, ונחת רוח שלו כביכול הרבה יותר מהנראה בעולם הזה, ו'שווה' לו כביכול לשלם 'ריבית' לנצח נצחים.

מעתה, אל יאמר אדם, מה רווח ב'יראת שמים' של יום אחד, כי כשמדובר ביראת שמים, הרי בשמים היא שווה 'מיליארדים', וכביכול יש שם רווחים אדירים ועצומים גם על 'הפקדה' ליום אחד בלבד, ומכש"כ אם יצליח עוד יום ועוד יום, שאין ערוך לגובה הרווחים. והוסיף ברמז נאה ומתקבל שעל כגון דא אמר הכתוב (משלי ב ד) 'אם תבקשנה כסף וכמטמונים תחפשנה אז תבין יראת ה'...' אם תבין שכל חיזוק ביראת שמים היא כמו עסק בכסף וכמטמונים ששווה לשלם 'ריבית' עליהם אז תבין ותרדוף אחר יראת ה'...

כז. וכך רמזו בהא דכתיב בפרשתן (יב מא) 'ויהי מקץ שלושים שנה וארבע מאות שנה ויהי בעצם היום הזה יצאו כל צבאות ה' מארץ מצרים', והרואה יתמה מאד שהרי אין 'ויהי' אלא לשון צער, ומדוע כפל לומר ויהי, והרי שמחה גדולה היא שיצאו בני ישראל מארץ מצרים. אלא ביאורו, כי הקב"ה נהנה מעבודת בני ישראל בעת הקושי ובעת הגלות יותר מעבודתם בעת גאולתם, לכן כתיב כאן 'ויהי' לשון צער, אחרי גאולתם של ישראל וכבר אינם צריכים להתייגע כ"כ בעבודתם.

מקור נאמן לדברים אלו הוא במעשה שהיה בסוף ימיו של הרה"ק מהר"י מבעלזא זי"ע שנסע לעיר וויען כדי לדרוש שם ברופאים, והתלווה אליו בנו הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע, ושהו שם במשך כמה שבועות, ביום השב"ק הבחין מהרי"ד בבחור מבוגר שעוסק בתורה במשך כל יום השבת בהתמדה גדולה ובחשק עצום, ומאד התפעל מעבודתו ומלימודו, ניגש אליו ושאלו מאין הוא ומה מעשיו, נענה הבחור ואמר, שאנשי הצבא הנכריים גייסו אותו

המזוונות כפי ציווי הבורא ית', אזי באותה שעה התמלא הקב"ה שמחה וניל בראותו את בניו מקיימים מצוותיו במסירות נפש, עד שכביכול פסח ורקד מרוב שמחה על בתי בני ישראל - על עצם מציאות עילאית זי"ע.

ראו איש את אחיו - לראות בצרת הזולת ולהיטיב עמו

בפרשתן (י כג), 'לא ראו איש את אחיו ולא קמו איש מתחתיו', וביאר הרה"ק החידושי הרי"ם זי"ע (ליקושי הרי"ם) כי החושך הכי גדול - כשלא ראו איש את אחיו - כשאינו מתבונן בחברו להיטיב לו מתוך אחדות וטוב לבב, או לעזרו בעת צרה^{כט}, ולהשתתף עמו בצעריו

הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זי"ע (משנת הרמ"ל) בהאמור בפרשתן (יב כז) 'ואמרתם זבח פסח הוא לה' אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים', וכפשוטו היינו כמו שפירש רש"י (פסוק כג) ש'פסח' הוא לשון 'דילוג', כלומר שהקב"ה דילג כביכול על בתי בני ישראל, אך לכאורה תמוה מאוד לומר כן, שהרי הקב"ה מלוא כל הארץ כבודו ומה שיידך לומר שדילג מעל מקום כלשהו, עוד קשה דקדוק לשון הכתוב 'אשר פסח על', שהיה צריך לומר 'אשר פסח מעל' בתי בני ישראל, אלא כוונת הכתוב הוא שהקב"ה עבר במצרים וראה את בתי בני ישראל שמסרו נפשם לשחוט את השה שהיה הע"ז של המצריים ושמו את הדם על המשקוף ועל

לשרת בצבאם, והיה מוכרח לחלל את השב"ק, לכן פנה אל מפקדיו שיתנו לו יום מנוחה בשבת, ותמורת כן יעבוד שעות ארוכות יותר בששת ימי המעשה, וזכה לשאת חן בעיניהם והרשעים הללו יצאו מגדרם והסכימו להצעתו, מאז קיבל על עצמו לעשות את יום מנוחתו - יום השבת, כולו תורה, כשמוע מהרי"ד את תשובתו נענה ואמר מי יודע אם בחור זה אינו מעכב את הגאולה... שהרי בבוא גואל יוסר עול הגלויות ועול הגויים מעל צווארינו, ואז לא יוכל כביכול השי"ת עוד להשתעשע עם לימוד התורה במסירות נפש כשל בחור זה.

כח. מספרים כי בעיר לעלוב דר ערל זקן בן מאה ושמונה עשרה שחלה ונפל למשכב עד שהגיע לשערי מות, חשו צאצאיו למיטתו והביאו לשם את אנשי דתם שיהיו עמו לקראת מיתתו, אך הגוי החווה להם בידו שאינו צריך לכל זאת, ושישלחו את כל האנשים האמורים לטפל במיתה ובקבורה מעל פניו, ואכן, לא עברו כמה ימים, ואותו זקן יצא מכלל סכנה והבריא לגמרי. צאצאיו שנתפלאו לנוכח 'נבואתו' שאלוהו מנין ידע שאינו עומד למות, השיב להם הגוי שבשנות ילדותו הבחין פעם כי בכל לילה מתגלגל הרה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע ממעלה ההר עד תחתיתו, ששם היה 'נהר' והיה 'תבר גיזי דברדא' (משבר הקרח) וטובל טבילה של טהרה, ומאחר שהיה נער רע מעללים ככל הגויים החליט לעשות מעשה, ומני אותו היום החל לפזר בכל לילה קודם חצות חלקי ושברי זכוכית על פני הקרח, וכאשר הגיע הרר"ד להתגלגל את ההר היה נפצע בכל חלקי גופו מחמת שברי הזכוכית. לא עברו ימים מועטים, והוריי הבחינו שהנני נעדר מהבית בכל לילה ולילה, ומשמעו מפי את אשר אני מעולל בכל לילה ולילה הזדעזעו, כי שמעו של הרר"ד היה ידוע גם בקרב גויי הארץ כי איש אלוקים קדוש הוא, הוריי שחששו מקפידתו הורו לי למהר אל ביתו ולבקש את סליחתו על המעשה הרע הזה, משבאתי אליו וסיפרתי לו על מעשי הנלוזים, פנה אלי בבת שחוק ואמר לי, אתה הוא זה שעל ירך העמידני הקב"ה בניסיון שלא אלך לטבול לטהרה, וב"ה שזכיתי לעמוד בניסיון זה, על כן ברך אברכך שתזכה להאריך ימים עד מאה ועשרים שנים, והנה - סיים הגוי, עדיין יש לי עוד שנתיים ימים לחיות עלי אדמות עד שאגיע לגיל מאה ועשרים.

עלינו ללמוד מהאי עובדא עד היכן גדלה מעלת מסירות נפש, שנתמלא אותו צדיק בשמחה רבה כל כך עד שבירך את הגוי בברכה נדירה, אשר לא ידוע לנו על עוד אחד אפילו מאחינו בני ישראל שזכה מעמו לברכה נעלית זו. כט. הנה איתא במדרש (יל"ש) 'כמה עביו של אותו החושך, רבותינו אמרו עבה כדינר, וידוע לפרש בדרך מליצה, שהרבה 'חושך' נגרם על ידי אותו 'דינר' שבכיס, שלרוב חמדת הממון אדם אוטם אזניו מלשמעו צעקת הדל ומשים עצמו כמי שאינו רואה... ומה מאוד יש להיזהר מאותה 'מכת חושך'...

ל. שמעתי מיהודי נכבד, כאשר 'גדלתי' לבן שלוש שנים לקחני אבי אל הרה"ק רבי יהודה'לע מדז'יקוב זי"ע לגזוז את מחלפות ראשי, וכדרכם של תינוקות בכיתי בדמעות שלישי, והנה רואה אבי שהרבי ג"כ מוזיל דמעות, תמה אבי בפני הרבי, מילא תינוק זה בוכה כדרך התינוקות, אבל, מדוע יבכה הרבי, נענה הרבי, לא אוכל לסבול צערו של יהודי אפילו של נער קטן, לנוכח זה בכו אבכה. ראה עד כמה יש לחוש לצער היהודי אפילו של נער קטן מאד... הנה כתיב בפרשתן (יב מא) ' ויהי בעצם היום הזה יצאו כל צבאות ה' מארץ מצרים, וידוע כי באמת נגזר עליהם להשתעבד במצרים ארבע מאות שנה, וכיצד יצאו משם לאחר רד"ו שנה (210), אלא שקושי השעבוד שהקשו עליהם

באר הפרשה - פרשת בא

לרעהו (עיי' בח"ח בשער התבונה פ"ה), וכמו שעל עצמו ועל חסרונותיו ימצא תמיד לימוד זכות ומליצה ישרה - להסביר מדוע אין צדיק כמוהו בכל הארץ, כך יתריך חסרונותיו של חברו, לקיים מה שנאמר 'ואהבת לרעך כמוך', כמוך ממש לב.

ובמכאובו^{לא}. ולא עוד אלא שולא קמו איש מתחתיו - אף לעצמם מאבדים תקומתם ל"ע.

ואדרבה 'ולכל בני ישראל היה אור במושבותם', כי על כל אחד להיטיב לזולתו ולהרבות באהבתו

המצריים בשעבודם השלים את מנין השנים, ונחשב להם כמי שהשזתעבדו ארבע מאות שנה (עיי' במפרשי ה'הגדה' שהקב"ה חישב את הק"ץ).

חידוש נפלא מצינו במשנת הרה"ק ה'ערוגות הבושם' זי"ע, (פרשת שמות אות יב), דהנה כתב הרמב"ן עה"פ (שמות א יא) 'וישימו עליו שרי מיסים' שלא עבדו את המצריים אלא בדרך 'מס', כלומר כל אחד עבד חודש אחד בשנה ולא יותר, מעתה תתמה כיצד השלים 'קושי השעבוד' את מס' השנים, והרי כל אחד לא עבד אלא חודש אחד בשנה. ומבאר ה'ערוגות הבושם', וז"ל, אבל הענין הוא, שכל אחד הרגיש בצרותיו של חברו... גם בשעה שהוא עצמו לא היה צריך לעבוד, והרגשת צער זה נחשבה לו כמו שמשעבד גם הוא בעצמו, וזה השלים הגלות. והיינו שהגם שבי"א חדשים הנותרים לא עבד בהם, מ"מ מאחר שהרגיש בכל אלו הימים את צערם של המשתעבדים באותה שעה, נחשב לו כמשעבד בעצמו ומשלים למנין השנים.

ומצינו שהתורה מחשיבה עד מאד את מעלת המשתתף בצער חברו, דהנה כתיב בפרשת וארא (ו יד-טז), 'בני ראובן וגו', ובני שמעון וגו', ואלה שמות בני לוי לתולדותם גרשון קהת ומררי, וכל המתבונן ישים אל ליבו שינוי הלשונית, כי אם אצל ראובן ושמעון נזכר רק 'בני' ותו לא, אכן אצל לוי כתיב 'ואלה שמות', וצריך ביאור הטעם בזה. ומבאר השל"ה הק' זי"ע בזה"ל, הענין הוא, כי שבט לוי לא היו בגלות ולוי ידע דבר זה, ורצה להשתתף בצרת הצבור, מה עשה קרא שמות לבניו על שם הגלות, דהיינו שם גרשון על שם כי גרים הם בארץ לא להם, ושם קהת על שם שיניהם קהות, ושם מררי על שם וימרו את חיהם, זהו שאמר ואלה שמות בני לוי. ומכאן ילמד האדם להשתתף בצער הציבור אף על פי שאין הצרה מגעת לו. עכ"ל.

וכך אמר הרה"ק ה'קדושת ציון' זי"ע הי"ד, כי הנה ידועה הקושיא מדוע רק מרים נענשה - שלקתה בצרעת על שדיברה במשה (סוף פרשת שלח), והרי גם אהרן דיבר עמה... כדכתיב (במדבר יב א) 'ותדבר מרים ואהרן במשה, מדוע לא לקה אהרן עמה. אלא ביאורו, כי מעלה יתירה מצינו בו באהרן ב'אהבת ישראל' עד לאין ערוך, הוא היה 'אוהב שלום ורודף שלום' (אבות א טו), וביה כתיב (ד יד) 'וראך ושמח בלבו', על כן בראותו את צרעתה של אחותו מרים כאב לבו ותאבל נפשו ונחשב לו כצער גדול יותר מצרעה של מרים בצרעתה, וכבר אין צורך שילקה בפועל... לא. ודע, כי כבר אמר הרה"ק רבי שלומ'קה מזוועהיל זי"ע, כי האדם המצטער בצערן של אחרים הרי הוא 'חוסך' מעצמו צער שנגזר עליו, כי בראש השנה נגזר על האדם כמה צער ועגמת נפש יהיה לו במהלך השנה, וביד כל אדם הבחירה לבחור ממה יצטער, וזה שבחר להצטער בסבלות אחרים כבר יצא ידי חובתו במה שנקבע עבורו, ומעתה אין סיבה לצער אותו... וכה דבריו בזה"ל, ולפעמים על ידי שמשותף בצערו של חברו נפטר מהחוב אשר עליו, כי בשמים אין חילוק אם הם שלו או של אחר - הרי 'צער' היה לו (הובא בספר 'סוד צדיק' על סדר הש"ס במס' ברכות).

לב. הרה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע היה אומר אין בידי לתת עצה כיצד קונים 'יראת שמים' אך אתן לכם עצה ל'אהבת שמים', והיא, על ידי 'אהבת ישראל', כי על ידי שאדם מתמיד באהבת ישראל יבוא לאהוב את בוראו. פעם ניצב יהודי עני ודל לפני הרה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע בפרוס חג הפסח, ותינה בפניו על כי זה זמן רב לא בא דבר מאכל לפיו, מיד לקח הרה"ק את המצות השמורות שהיו מונחים לו במקום מיוחד, והכין מהם מטעמים לאותו עני, נתן לו במתנה והלה אכל וחי לבו. בינתיים שבה הרבנית מחוצות והבחינה בנעשה, הדבר היצר לה מאד ותשאל את הרבי, מדוע קיבל העני את המצות השמורות עליהם עמל הרבי ביגיעה עצומה. נענה הרה"ק ואמר לה, היכן כתיב בתורה ענין 'מצות שמורות' בפסוק בפרשתן (יב יז) 'ושמרתם את המצות' (פסחים לח:), והרי מאותו הפסוק למדו ג"כ 'מצווה הבאה לידך אל תחמיצנה' (מכילתא בא), על כן קיימתי דרשת חז"ל זאת ולא החמצתי את המצווה אלא מיהרתי לתת את המצות לפי האביון. נמצאנו למדים עבודת המידות והטבה לזולת מהי... לתת איש לרעהו את כל השמור עבורנו...

(תורת המגיד מולאמשוב, תפארת שלמה - אבות, ילקוט עבודת ישראל, קול אליהו להגרא) את הפסוק האמור בפרשתן (יא ב) 'דבר נא באוני העם וישאלו איש מאת רעהו ואשה מאת רעותה כלי כסף וכלי זהב', וכפשוטו הכוונה שישאלו בני ישראל מן המצריים, אכן תימה רבתי יש כאן, וכי היו המצריים 'ידידים' של בני ישראל עד שניתן לאמור עליהם 'רעהו' [ומה עוד שהלא מצינו בש"ס ש'רעהו' ממעט נכרי], אלא כך הוא ביאור הכתוב 'וישאלו איש מאת רעהו' היינו שישאלו כל אחד מ'רעהו' הישראלי, ועל ידי שינהגו הם כ'עין טובה' וברחמנות אחד כלפי השני יתעורר עליהם רחמים שגם המצריים ישאלו להם כלי כסף וזהב לה.

א-ל מוציאנו ממצרים יוציאנו ויצילנו בזמן הזה כבימים ההם מכל מיצר, מכל צרה ועקתא, ויחיש לגאלנו גאולת עולם בעגלא ובזמן קריב, ונאמר אמן.

ועוד עליו להחשיב את זולתו כדכתב הרה"ק רבי פינחס מקאריין זי"ע (אמ"פ השלם, בהעלותך שט) כי בכל אחד מישראל יש קדושה ודבר יקר, מה שאינו כן באחר זולתו לג.

ובך רמזו צדיקים בקרא (יג טז) 'כי בחזוק יד הוציאנו ה' ממצרים', שע"י שהחזיקו איש באחיו - יד ביד, לסעדו ולתמכו, וכו' לצאת ממצרים. וכדאיתא ב'תנא דבי אליהו' (רבה פכ"ג) על יוצאי מצרים 'שנתקבצו וישבו עד שהיו כולם באגודה אחת וברתו ברית שיעשו גמילות חסדים זה עם זה'.

והמרחם על הבריות זוכה שמרחמים עליו מן השמים (שבת קנא.)^{לד}, וממילא האיש הנצרך לרחמים הדרך פתוחה בפניו להרבות ברחמים על אחרים ועי"ז יתעורר עליו מלעילא רחמים גדולים. וכך ביארו צדיקים

לג. וכך ביארו צדיקים (ילקוט אוהב ישראל, עירין קדישין השלם בשם הרה"ק מרוזין זי"ע) בפסוק בפרשתן (יג ב) 'קדש לי כל בכור פטר כל רחם בבני ישראל, באדם ובבהמה לי הוא', וכה ביאורו, קדש לי - הרוצה להתקדש, ידע שכל בכור - כל יהודי חשוב ממנו, ולכן פטר כל - תחילת דבר יקיים בנפשו רחם - לרחם בבני ישראל, שמא תאמר באדם ובבהמה שאינו אדם אלא כבהמה, תשובתך לי הוא - אין זה מעניינו של אדם אם פלוני אדם או עושה מעשה בהמה - כי אם מעסקיו של הקב"ה.

לד. הנה מצינו במכת בכורות שהוצרכו בני ישראל לתת אות על הבתים למשמרת, וכן הוזהרו 'אתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בוקר', והטעם הוא כי בשעה שניתנה רשות למשחית אינו מבדיל בין צדיק לרשע, וממילא היה אפשר שגם בני ישראל ינזקו ויהרגו ח"ו על ידי המשחית על כן נצרכו לשמירה מלעילא. הקשה הרה"ק רבי שלומ'קה מזוועהיל זי"ע, אם כן מדוע לא מתו כל המצריים במכת בכורות - אף אלו שאינם בכורים, כי הגם שלא נגזרה הגזירה אלא על הבכורות, מכל מקום אין המשחית מבדיל ביניהם. ותירץ, שזכות גדולה עמדה להם למצריים, שהרי השאלו את בני ישראל כלי כסף וכלי זהב, זכות זו של וותרנות בממונם ועשיית חסד עמדה להם כתריס בפני הפורענות. מכאן נראה, שאפילו רשע גמור כאותם המצריים ניצול ממוות לחיים ע"י החסד והוותרנות.

לה. שימו ליבכם אל 'אגרת' שנשלחה מבעלי המעשה, לפני כמה שבועות, לקראת שב"ק פר' ויגש, נתפרסם בשכונתם מודעה בה כתבו 'בעלי שמחה' שהינם מחפשים אחר דירות פנויות בשבת בכדי שיוכלו להעמידם לאורחים הבאים ממרחק להשתתף בשמחתם, ועלה בליבם לקיים מצוות הכנסת אורחים בהידור ולתת את דירתם (מאחר שכבר היה בדעתם לנסוע לשב"ק לעיר אחרת), אך מאידך אותו ערב שבת - יום צום עשרה בטבת היה, והיו חלושים 'לסדר' את הדירה כראוי, מלבד מה שזכו לבית מלא ברכת ה' בילדים רבים בלעה"ר, אף על פי כן גמרו ונמנו שעדיף לזכות במצוה גדולה זו ונתנו את דירתם.

ביום השב"ק בשעה חמש לפנות בוקר התעוררו האורחים מ'רעשים' שונים, והתברר להם שהבית מוצף ומלא במים... ירדו גשמים בעיתם בלילי שבתות, ומאחר שחור הניקוז (בו יצאו המים למקום השופכין) במרפסת היה 'סתום' מפסולת וסמרטוטים - לא מצאו המים מנוח ומקום לרדת, ונכנסו לבית שטף מים רבים, מיד יצאו, הוציאו את כל הפסולת, פתחו את ה'סתומה' (באופן המותר על פי ההלכה בשבת ואכמ"ל), ומן הבית אספו (גרפו) את כל המים הזידונים החוצה.

מסיים בעל הבית את מכתבו, בואו חשבון, אילו לא הייתי נותן את הבית לאורחי הרי הייתי חוזר במוצאי שבת לאחר נסיעה מתישה עם ילדים... ומגלה לנגד עיני 'מעייין' מים חיים הממלא את כל הבית... כמה טורח היה לנו להשיב את הבית לנו, מלבד עגמ"נ מנזקים גדולים לרהיטי הבית העשויים מעץ... ואם מתחילה חשבנו שאנחנו עושים עמהם חסד הרי למעשה נתברר שהם עשו לנו חסד... וכדברי חז"ל 'יותר ממה שבעל הבית עושה עם העני - העני עושה עם בעל הבית'...